

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 19.
CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina:
mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo:
mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovi
računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto IX. - Štev. 22

Trst - Gorica 3. junija 1955

Izhaja vsak petek

Pobeljeni grobovi

Pred dobrim tednom smo brali o pretresljivem zločinu dveh novozelandskih pubertetnic, ki sta podlegli nemorali, katero sta opazovali v vsej družbi, tudi v svojem družinskem krogu. Videli sta, da je vse zlagano, da mora, kdor hoče, življenju uspeti, biti samo močan in bogat. Kot takemu mu je vse dovoljeno, okolica mu vse odpusti in ga spoštuje. To je uvidela Pauline Parker, ko je odkrila, da sploh nima očeta, da sta ji mati in mož, katerega je dotlej imela za očeta, samo lagala, da sta poročena. Ker pa je oče bil imovit trgovec, mu nihče ni tega zamerila, nobena vrata mu niso bila zaprta. Petnajstletni Julietti Hulme, hčerki rektorja vodilne novozelandske univerze, pa se je podrla vera v ljudi in moralno, katero pridigajo, v trenutku, ko je zvečer iskala mater ter jo je našla v postelji očetovega prijatelja, ki je stanoval v njihovi hiši. Odkrila je zakonski trikot, s katerim je bil spopadljiv tudi sicer zelo spoštovan znanstvenik. Zvesti svojemu sklepu, da bosta odločni in pokvarjeni, tako kot so drugi, sta deklici za zakonski trikot, s kamnom pobili, nato pa s skupaj 45 udarci ubili mater Parkerjevo. To sta storili zaradi tega, ker se je mati upirala hčerkinemu odhodu v London, kamor jo je vabila Julietta, katere oče je bil zaradi družinskih razmer odločil rektorstvo ter je sklenil, da se sam, brez žene, vrne s hčerko v Anglijo.

Sledila je sodna obravnava, na kateri so čitali pretresljivo Paulinin dnevnik, v katerem je v vsej goloti popisana dvojna moralna ljudi, katere je opazovala, kakor tudi strašen moralni precep, v katerem sta se znašli obe mladostnici. »Zakaj ljudje ne govorijo resnice? Ljubezen je nebeska sila. Zakaj ves svet laže o moralu?« je zapisala na nekem mestu. Končalo je tako, kot je pač končalo. Dekletci, ki sta, sledeč primeru drugih, hladno računali, koliko bi mogli zaslužiti kot prostitutki, kot vlomilki, kot goljufi, kot tatici in koliko veselja bi pri tem užili, sta danes zaprti v kaznišnici, brez izpovedi za normalno življenje. Parkerjeva nadaljuje svoj divji zakon, bivši rektor dr. Hulme, njegova žena in hišni prijatelj pa stanujejo lepo skupaj v Angliji. Edini pravični sodnik nad vsem je ostala novozelandska javnost, ki je z malimi izjemami ugotovila, da zločina pravzaprav nista krivi morilki, temveč tisti, ki so jima s svojim zgledom kazali, kakšno naj bo življenje, če ga hočeš uživati na način, ki je primeren zlagani in pokvarjeni okolici.

Pravica namreč je ali je sploh ni. Svet morale in poštenja ne priznava pobeljenih grobov. Vsaj ne bi jih smeli priznavati. Ne bi jim smeli dopuščati, da sploh obstajajo. Kje šele, da se uveljavljajo in da v svojem delu pred očmi javnosti uživajo v izigravanju zakonov, ki strogo kaznujejo vsakogar, ki nima dovolj denarja ali dovolj uglednega položaja, za katerim bi poiskal zaščito. Tako imenovana dvojna moralna, ki se ravna po farijskem geslu: »Poslušaj me, kaj govorim in ne glej me, kaj delam!« je še vedno imela za posledico propast družbe, v kateri se je lahko nekažnovano izvajala. Zakoni in pravila so tu zato, da jih vsi spoštujejo. Če so neprimerni, jih je treba izpremeniti. Toda zahtevati od enih, da jih spoštujejo, drugim pa dovoliti, da jih obračajo kakor hočejo in umajo, to je pot v anarhijo, izpodkopava zaupanje v družbin red in vse tiste, ki ga zastopajo.

Mislimo, da so te ugotovitve upravičene posebno danes, ko vidimo okrog sebe vse polne ljudi, ki prodajajo svoje prepričanje tako kot kakšno nevedno stvar, ki se izdajajo za pristaše in sodnike morale in naukov, katere prav sami ne prepoznajo. Kot opozorilo pa so te besede na mestu v trenutkih, ko se ne samo novozelandska, temveč tudi italijanska javnost začudeno upravlja, kaj vse si lahko privoščijo tisti, ki lahko najraje krado odvetnikov in imajo dovolj cvetka.

Vzemimo samo zadnji primer. Nekje v Rimu se je zbrala družba dveh uglednih mladih gospodov neke neznane ugledne dame in mladoletne, trinajstletne ciganke. Slednji so povabili, da bi dala sestanku poseben čar in pikantnost. Bili so pač zdolgočaseni vsega na vadnega in naravnega. Ne bomo opisovali umazane in pokvarjene storije. Ne bomo tekmovali s tistimi, ki jih v slučaju Montesi in podobnih primerih ni zanimala pravica. (Nadaljevanje na 2. strani)

Kaj se pleče v Beogradu?

Sovjetski obisk v jugoslovanski prestolnici je naravno vzbudil pozornost vsega svetovnega javnega mnenja. Stevilni dopisniki, vsak na svoj način in vsak po svojem okusu razmišljajo o dogodkih, ki se razvijajo v Titovi Jugoslaviji. Diktatorske vladavine skrbijo za to, da tuja ušesa ne slišijo tega, o čemer se pravzaprav razpravlja. Prav zato so si tudi poročila iz Beograda nasprotna, polna nesoglasij in več ali manj izraz fantazije posameznih dopisnikov.

Ko se je Tito odločil, da bo ugodno sprejel spokorniško romanje sovjetskih pravkov v jugoslovanski prestolnici, si je bil popolnoma na jasnem, kakšne so njegove želje. Tudi Zahod je bil o tem verjetno natančno poučen. Tito je pristal na načelo normalizacije svojih odnosov od vzhodnega bloka in je pri tem želel razbremeniti svoj izpostavljeni položaj. Predvsem mu je šlo za doseg nekaj več samostojnosti nasproti svojim zahodnim dobrotnikom. Tito se je želel postaviti med obe fronti in si je celo domisljal, da bi mogel odigrati še kako važnejšo posredniško vlogo. Kaj je pravzaprav Sovjeti nagnalo na pot v beograjski Canogso? To pa ni bilo tako jasno vse do trenutka, ko je na zemunskem letališču Hrušev spregovoril in v resnici presenetil ne samo Tita in Jugoslavo, pač pa ves svet na tej in na oni strani železne zaves. S svojim poudarkom na preteklosti in s postavljenimi cilji za prihodnost so se jugoslovanski vodilni komunisti znašli pred popolnoma novim položajem. Hrušev je presenetil ne samo svoje pripreznice, pač pa popolnoma preobrazil bodoči razvoj med Vzhodom in Zahodom.

Se pred nekaj dnevi je odgovoril jugoslovanski politik pripomnil, da so Sovjeti v tem trenutku taktično v oživitvi, strateško pa v obrambi. Po govoru Hruševa ta definicija ni popolnoma točna. Smisel beograjskega srečanja s strani Moskve je bil pripraviti Jugoslavijo na povratek v komunistično skupnost. Hrušev, Bulganin in Mikojan niso navdušeni, da bi se ti razgovori razvijali na ravni dveh vlad, pač pa na ravni dveh partij. Tega seveda Tito ni pričakoval. Pred desetletji je tudi Schuschnigg zašel v podobno položaj, ko mu je Hitler očitil, da hoče iz Avstrije ustvariti drugo nemško državo. Prav tako je tudi Hrušev očitil Titu, da želi Titovo Jugoslavijo zgraditi kot drugo samostojno komunistično državno tvorbo.

Taktično so Sovjeti Titu v mnogih točkah popustili. Hrušev se je pogumno potkal na prvi in sprel za Sovjete vso krivdo, za spozila leta 1948. Naprtil jo je seveda mrtvecem: Berli, Abakumovu in molčec, seveda tudi samemu Stalinu. To priznanje je celo Vidalijsko spravilo v precep. Pa tudi Poljsko, Čehoslovako, Madžarom, Bolgarom in vzhodnim Nemcem je s tem posredno povedal, da so bile

Stavka železničarjev po vsej Veliki Britaniji

Eden je pretekli četrtek zmagal na volitvah, toda železničarji, pravzaprav sindikat njihovih strojnikov in kurjačev, so mu pripravili neprijetno presenečenje. Ker njihovim že dolgo časa stavljenim zahtevam ni bilo ugodeno, so v noči od sobote na nedeljo, točnoopolnoči začeli stavkati. Prvič po letu 1926 so se praktično ustavili vsi vlaki v državi. Bajé zasloni vozov so vsak šestnajsti vlak. Tako je bilo vsaj prve dni.

Vključ nevarnosti stavke so ljudje še v soboto v velikih množicah odhajali na deželo. Bile so pač tradicionalne Binkošti. Zagata je nastala, ko so se hoteli vrniti domov. V poštev so prišla vsa razpoložljiva motorna prometna sredstva, in ceste so bile prenatrpane, že v okolici Londona so se na cestah ustvarile kilometre dolge kolone avtomobilov. K tem vračajočim izletnikom je treba prišteti še približno 1 in pol milijona Londončanov, ki se dnevno vozijo na delo v središče mesta. Policija, ki se je upravičeno zbalala, da bi promet v središču mesta zastal, je izdale posebne predpise, ki so stopili v veljavo v tork zjutraj. Tako je v središču, ki je po obsegu enako površini vsega Turina, sploh prepovedala parkiranje motornih vozil. Vsi javni prostori morajo biti

likvidacije komunističnih voditeljev Rajka, Kostova, Slanskega. Gomuljke in cele vrste drugih — justične pomote. Iz tega bi sledilo, da bo pripreznim v bodoče zagotovljena večja prostost. Seveda to je pod pogojem, da se Titova Jugoslavija uvrsti zopet v komunistično skupnost pod vodstvom Kremlija.

Tito seveda ne bi mogel odklanjati diskusije na osnovi leninizma, saj se je vedno s poudarkom skliceval nanj. Jugoslovanski ideolog Edvard Kardelj je bil moral seveda temeljito pripraviti na moskovsko dialektiko. Njegova teza bi se morda formulirala takole: Če je sožitje mogoče med komunizmom in kapitalizmom, bi moralo še prav posebno tako sožitje vladati med različnimi komunističnimi državami. Če Sovjeti v resnici stremijo za pomirjenjem svetovno-političnih napetosti, potem morajo, po zahtevi Kardelja, prepustiti Jugoslavonom sodelovanje z Zahodom. Spor leta 1948 ni bil zgolj neznatna pogreška Kremlija.

Preobrazba jugoslovanske armade na vzhodno oborožitev, preobrazba gospodarstva na trgovske stike z Vzhodom, preosnova politike sodelovanja z vsemi dobrotniki na enostransko povezavo z Moskvijo je za Tita nemogoča zadeva. V zadnjih sedmih letih je Tito svojo samozavest utrdil na stopnji neodvisnega komunista, kateremu oblasnosti nikoli ne zmanjka. Pri

tem pa jugoslovanski komunisti pozabljajo, da jih na Moskvijo vendarle veže močna veriga komunistične ideologije, ki se je ni moči otresti.

Kaj iščejo Sovjeti v Beogradu? Predno odidejo na konferenco štirih, bi želeli krepko zaokrožiti svoje položaje. Majhnemu umiku v Avstriji je sledila politična ofenziva v Jugoslaviji. V prvem zaletu morda ne bo uspela. Tudi Hitlerjev pritisk na Schuschnigga se je v prvem obdobju omejil na sodelovanje dveh nemških držav. Res je položaj Jugoslavije znatno močnejši od položaja takratne Avstrije je nasproti tretjemu rajhu. Jugoslavija je v ugodnejšem zemljepisnem položaju, uživa podporo močnejših in tudi pametnejših dobrotnikov na Zahodu, je dobro oborožena in samostojnejša v političnih odločitvah.

V teh dneh prede trda tako Tito, Kardelj in Popoviću, kakor Hruševu, Bulganinu in Seplovu, ki je trenutno vrhovni sovjetski ideolog. Zelo je verjetno, da Sovjeti sedaj še ne bodo uspeli. Njihov uspeh pa bo že v tem, da se bodo pričela pogajanja nadaljevati. To bo vzbudilo na Zahodu nezaupanje proti Titovi Jugoslaviji in Beograd bo po tej poti neizogibno zašel v položaj, ki se ga je stalno trdovratno izogibal, namreč v izolacijo med Vzhodom in Zahodom. Taka izolacija pa pomeni za Titovo gospodarstvo smrt.

KONFERENCA ŠTIRIH

Kitajska izpušča ameriške letalce, katere je po krivljenem obtožila in tudi obsodila zaradi vohanstva; zasedbene čete že zapuščajo Avstrijo; Sovjetska zveza ponavlja, da se želi sporazumeti z Zahodom; vse sami znaki, da smo morda res pred prihodom v napetosti, ki že dolgi deset let mori svet. Da s tem borba ne bo prenehala, je jasno. Toda če bo odmor pravilno izkoriščen in če se bo Zahod zavedal, da je to pravzaprav posledica odločnosti, katero je pokazal z ustanovitvijo evropske obrambne skupnosti, potem je tudi v bodočnosti možen koristen razvoj.

Potrdjuje se torej, da se bodo zunanji ministri treh zahodnih velešil srečali 16. junija v New Yorku. Ta srečanje bo služilo kot predprava za razgovore, katere bodo imeli v San Franciscu z Molotovom. Ministri štirih velikih se bodo namreč dogovorili za sestanek šefov štirih velikih vlad, ki naj bi bil letos poleti nekje v Švici. V Londonu sicer zanikajo, da bi tri zahodne vlade že predlagale Sovjetski zvezi kraj in čas četverne konferencie, toda ta podrobnost ni tak ni važna. Važno je, da so vsi štirje veliki soglasni, da je konferenca potrebna.

Kocka bo torej padla na izred.

nem zasedanju skupščine Združenih narodov, ki bo začelo 20. junija v San Franciscu. Zasedanje so sklicali v to mesto zato, da proslavijo desetletnico ustanovitve te organizacije, ki je zagledala luč svetla prav v tem mestu. Glavni tajnik Združenih narodov, Hammarskjöld, je izjavil, da je zelo zadovoljen z odločitvijo predsednika Eisenhowerja, ki je sklenil, da se bo udeležil zasedanja in da bo imel na njem odprtivni govor. Eisenhowerjevo odločitev tolmačijo kot nov dokaz velike podpore, ki jo Združene države dajejo Združenim narodom.

Zgleda, da bo sedanja sovjetska diplomatska ofenziva našla svoj višek na konferenci vladnih in državnih poglavarjev dne 15. avgusta v Zenevi. Psihološke priprave za sestanek na najvišji ravni so v polnem teku. Zadnje diplomatske poteze sedanjih kremelskih gospodarjev so zaplodile tudi v hladno sprejemljivih poznavalcih komunistične taktike nekaj premikov na stran upanja in zaupanja. Kremelska evolucija, ki jo Zahod sprejema s istim začudenjem kakor narod na oni strani železne zaves, s Titovo Jugoslavijo na čelu, pa v bistvu ni nič drugega kot zgolj trezna ocena spremenjenega položaja, pred katerim so se znašli Stalinovi dediči.

Kremelj tudi v teh trenutkih ni v ničemer zožil svojega zavojalnega obzorja — kljub odhodu iz Avstrije — pač pa se je zgolj prilagodil spremenjenemu razmerju sil. Povečana udarna sila atlantskih zaveznic, poudarjeni protikomunizem v Bandungu, notranje gospodarske in politične težave, vse to je kremelske poglavarje nagnalo, da zmanjšajo pritisk v Evropi, da pomirijo duhove. Razmerje med Moskvijo in Pekingom čedalje bolj kulminira v skrbno prikrito napetost, ki je čudovito podobna vzdušju pomladnega leta 1948 med Moskvijo in Beogradom. Povečani hegemoni ni pohlepi Rdeče Kitajske v Aziji nujno zahtevajo povečano pozornost Kremlija na azijskem odseku.

Zahod se navdušuje, da se je kolo diplomacije zopet zavrtelo, in se znova vda je utvaram, ki jih komunistična propaganda spretno napeljuje. Nasprotno so v Moskvi precej molčeči. Glavna skrb je posvečena Podonavju s Poljsko in Romunijo. Tu ležijo tri žarišča trenutne sovjetske politike: Varšava, Dunaj, Beograd. Vsem trem je skupni cilj: sovjetsko silo še bolj utrditi in ji zagotoviti nove možnosti razvoja.

V Varšavi so Sovjeti končno zadušili vsa nagnjenja po samostojni pripreznici. Postavili so važno organizacijo, ki ne bo samo zagrnila okovja podložnih narodov, pač pa še okrepila sovjetsko armado a dvema milijonoma vojakov.

V isti sapi, ko komunistični tisk

Sir Anthony Eden je lahko zadovoljen; sam s seboj — ker ostaja predsednik vlade Združenega kraljestva — in s svojo stranko, ki je tokrat prepričevalno zmaga. Odklon od leve traja v Angliji torej še nadalje.

Obe veliki stranki Velike Britanije, konservativci in socialisti, izgledata pogostokrat kot dvojčki, če ne upoštevamo radikalnih kril na obeh straneh. Dvojčki sta zlasti v vprašanjih svetovne politike. Zato so odločitve britanskih volivcev enostavnejše od odločitev volivcev na celini. Britanski volivec odloča le o tem, ali je nastopil čas za spremembo. Večina je pri zadnjih volitvah to vprašanje zanikala.

Seveda pa loči oba tekmeča še mnogo vprašanj notranje politike. Stevilni milijoni nekdanjih liberalcev, ki so razdeljeni med obe stranki, so razlike še bolj zabrisali. Britanci so varčni in skrbni ljudje. Za časa konservativnega vladanja so se cene mnogovrstnemu blagu znatno povišale, toda tudi ta zelo važna okoliščina v britanskem političnem življenju socialistom ni pripomogla do zmage.

Po sveliki revoluciji povojne dobe, ki je obliče Velike Britanije znatno spremenila, bolujejo socialisti na občutni malokrvnosti. Prerokanja v stranki o tem, kakšno pot naj ubere angleški socializem v bodoče, še vedno niso zaoključena. Celo člani zmernega krila so vodstvu stranke stalno oči-

tali, da je izgubilo cilj pred seboj in da se ne ozira več po zvezdah, kakor v prejšnjih časih. Attlee in njegova okolica so zbili z neba številne zvezde za množice, zato jih teko malo na nebu blešči. Sedaj se bodo za novih pet let spet lahko oziali po nebu in tudi po zemlji. Po petih letih bo morda spet napočil čas za poizkuse, posebno se tudi zato, ker je zelo verjetno, da bo skrajni desnici konservativne stranke medtem zrastle grebene.

Bodočo petletko bo verjetno posebno dobro poskušal izkoristiti Aneurin Bevan. Tudi njegovi največji nasprotniki priznavajo, da ima mož trden program. Mnogim Angležem je avlaški ogenj neprijeten. Bevan bi tudi pri morebitni socialistični zmagi verjetno ne prestopil poveljnškega stolpa socialistične stranke. Res pa je tudi, da je Bevanovo krilo odneslo po posameznih volilnih okrožjih visoko zmago. Prav zato bo bitka za premoč v stranki v bodoče ostra in nevarna za Attleejevo okolico.

Ministrski predsednik Eden in njegov zunanji minister MacMillan bosta letošnje poletje odhajala na mednarodne konference notranje okrepjena. Na evropskem političnem poprišču razlike med Združenimi državami in Veliko Britanijo niso tako očitne kakor v Aziji, zato bo Zahod na teh konferencah, ki bodo reševale evropska vprašanja, po zadnjih britanskih volitvah nastopal enotnejše. To je morda tudi največji pomen sedanje zmage konservativcev v Veliki Britaniji.

Volilni izidi kažejo naslednje uspehe: konservativci 344 sedežev (13.313.303 glasov); laburisti 277 sedežev (12.393.125 glasov); liberalci 5 sedežev (710.647 glasov); ostale stranke 2 sedeža (295.772 glasov).

Komunisti so postavili svoje kandidate v 17 okrožjih in so v vseh tudi pogoreli. V industrijsko visoko razvitih državah z zavednim delavstvom komunizem nikjer ne more do sape. Njegove rodovitne njive ležijo samo v zaostalih deželah.

Proslava dneva republike

V četrtek so po vsej državi slovesno proslavljali obletnico ustanovitve italijanske republike. V Trstu je bila vojaška slovesnost v vojašnici 82. pešpolka na Opčinah.

Občinstvo je lahko svobodno prisostvovalo tako vojaški slovesnosti kot paradi. V palači prefekture je vladni generalni komisar priredil opoldne sprejem za predstavnike visokih oblasti, zastopnike gospodarskega in trgovskega sveta ter tiska.

10 Jugoslovancev je ostalo v Turinu

V noči od nedelje na ponedeljek, ko so odhajali iz Turina posebni vlaki, ki so pripeljali navijače na nogometno tekmo Jugoslavija-Italija, je nekaj jugoslovanskih gostov zopet izbralo vsvoobod. Si pač zopet taki, ki še vedno morejo verjeti, da Italija zares vrača ubežnike izpod komunističnega režima. Zato smo tudi postavili besedo »svoboda« v narekavo.

Med desetimi osebami, ki so se prijavile policiji, sta tudi dva Ljubljancina, mož in žena, baje gre za nekega znanega ljubljanskega zdravnika. Postopek z njimi je vsaj po pisanju listov — nekoliko drugačen kot v Trstu. Tam pač nimajo na skrbi toliko beguncev. Nenapovedane goste so spravili v nek manjši hotel, kjer živijo na račun italijanske vlade. To se seveda trajalo dokler se njihov položaj ne razčisti. V Trstu čakajo begunci v podobnih primerih v zaporu.

Poročajo pa, da je poleg teh desetih ostal v Italiji vsaj še en Jugoslovan, eden izmed vodilnih inženirjev v neki beograjski tovarni letalskih motorjev. S seboj naj bi prinesel načrte najnovejših sovjetskih reakcijskih motorjev. Bil je pa toliko pameten, da se ni predstavljal italijanskim oblastem, temveč konzlatu neke tuje velesile. Ta naj bi takoj spoznal vrednost ponujenih dokumentov ter je begunca nemudoma spravil v letalono v Rim, od koder ga je posebno letalo že odpeljalo čez ocean. Vprašanje je seveda, če je vse to tudi res. Toda drži pa, da se utegne ostalim desetim zgoditi, da bodo enostavno vrnjeni, medtem ko bo za tega enajstega vse poskrbljeno. Svet pač ne nagraja poštenja in načelnost plačuje samo usluge, od katerih si obeta koristi.

Austrija se pripravlja na plačevanje odškodnine

Petnajstičlanski avstrijsko odposlanstvo je že odpotovalo v Sovjetsko zvezo, kjer se bo pogajalo za sestavo seznama blaga v vrednosti 150 milijonov dolarjev, ki ga bo morala Avstrija šest let dobavljati Sovjetski zvezi kot odškodnino za gospodarska podjetja in naprave, katere je dobila v last z nedavno sklenjeno državnno pogodbo. Obenem bo moralo odposlanstvo pripraviti tudi osnutek trgovinske pogodbe in plačilnega sporazuma med obema državama.

V Maroku vre

Potem ko so dosegli uspehe v Tunizu, kateremu je Francija te dni dejansko priznala suverenost in je pogodbo sklenil celo tisti voditelj gibanja Neo Destur, katerega so francoske oblasti svojaesno internirale in zapirale, tudi v ostali Francoski Severni Afriki nemirnikar nočejo ponehati. Tudi tamkajšnje prebivalstvo zahteva večje pravice. V Maroku in Alžirju prihaja dnevno do sabotažnih dejanj in atentatov, pri čemer trpi izgube prebivalstvo, policijske oblasti in uporniki. Francija bo pač morala tudi tu najti primerno rešitev.

VESTI z GORIŠKEGA

Volitve na Siciliji in komunizem

Tujce, ki v teh dneh prihajajo na Sicilijo, pozdravljajo z vseh ulic, trgov in zidov številni slikoviti volilni plakati. Naravni dekoraciji dežele niso ravno v ponos. Končno pa se jih tudi ni moči izogniti. Vsi ostotek prebivalstva je še vedno nepismen, zato se mora volilna propaganda nujno posluževati slikovitega snubljenja.

Bogastvo fantazije v risbah znakov posameznih listov — za zmago se poteguje kar 18 strank — je naravnost razkošno. Z velikim patosom pripovedujejo levčarske stranke o odličnih obdobjih sicilijanskih bojev za prostost. Na plakatih demokršćanske stranke prevladujejo stolpi petrolejskih vrelcev, kolone traktorjev in vrste zadovoljnih oračev.

Samoupravna ureditev otoka daje prebivalstvu pravico na lastni »parlamentino« v Palermu, na lastne častivredne poslance in zato tudi večkratni obisk volilnih celic, kakor pa je to določeno za »celinske« Italijane. V nedeljo 5. junija bo 2,8 milijona Sicilijancev izbralo novo ljudsko zastopstvo.

To je trenutek, na katerega se pripravljajo KPI že leta in leta. Zadnji partijski kongres si je postavil za cilj, da pridobi jug za komunizem. Mrtvilo, ki je zajelo komunistična gibanja v industrijskih sredstvih Severne Italije, porazi partije v sindikalnih organizacijah, vse to naj bi izravnala zmaga na jugu. Zanesljivi viri pripovedujejo, da je partija vtihovala s severa okrog 1000 aktivistov, razposlala na sto in sto letetihi agitatorjev in govornikov, ki po vaseh govorijo o razumljivih stvarih: o kruhu, vodi in delu. Aktivisti oblažijo vsako kmečko dvorišče, križarijo po poljih brez srpa, kose, motike; po vinogradih in nasadih brez poljskega orodja, ki ga tako in tako še niso imeli v rokah, pač pa z namazanim jezikom in polno bisago cenjenih obljub.

Po hišah in domovih sprašujejo po številu otrok in skrbno zapisujejo številke v posebno knjigo. Kdor ima več kot dva otroke — pripovedujejo komunistični ključci — ima pravico do družinskega osla.

Po mestih govorijo o nafti, žveplu in agrarni reformi. »Zemlja pripada kmetu in, kar je pod njo, skupnosti.« Same znane komunistične potevavščine. Zraven eh »modrosti«, ki so dobro znane iz ropanim kmetom na Vzhodu, dostavljajo svoje demagoške tirade: »Zemljo veleposestnikom in, kar je pod njo, Američanom.« Pri tem pa vedo, da ima komunistična praksa drugačna gesla: »Zemljo tistemu, ki jo obdeluje, pridelke pa partijskim samogoltnem.«

Odkar je neka ameriška petrolejska družba v preteklem letu pri

Ragusi odkrila pomembna ležišča nafte, je smrdljivec postal politikum prvega reda na Siciliji.

Naj volitve na Siciliji izpadejo že tako ali drugače, za ostalo Italijo ne bodo odkrile političnega stanja v deželi. Politični razvoj prihaja na Sicilijo z isto zamudo kakor televizija in modne muhavosti. Medtem ko sicilijanska zemlja komunistični infiltraciji še obljublja nekaj sedov, je zemlja na severu postala za komunizem neplodna in nerodovita. Tudi položaj sicilske vlade ni v nobenem oziru zrcalo rimske vlade. V Rimu se demokršćanska stranka opira še vedno na demokratično sredino socialdemokratov, republikancev in liberalcev. Na Siciliji ne morejo te stranke nuditi nobene pomoči.

Demokršćanska stranka se je morala na Siciliji povezati z desnico, če ni hotela prepustiti vlade socialkomunistom. Seveda ji to sorodstvo ne prinaša veselja, ker ta zveza potvarja njeno programatično usmeritev in prinaša težave s prijateljskimi strankami v osrednji vadi. Samo nov faktum bi lahko demokršćane pripravil do tega, da si izberejo novega partnerja. Prvič nastopajo nemnijevci na Siciliji z lastno listo. Verjetno pričakujejo priliv s strani nezadovoljnih saragatovcev in zlasti s strani tiste amorfne mase volivcev, ki se

bolj ko kjerkoli drugje prepeljava od ene skrajnosti do druge. Če bi se Nenni na Siciliji izkazal dovolj močan, da bi lahko zamenjal desnico z liberalci vred, potem bi morda »odprtje na levo« postalo res aktualno.

Kljub temu ostajajo volitve na Siciliji omejene zgolj na otok sam in ne morejo vplivati na politični

položaj italijanske celine. Sicilija prihaja s svojo samoupravo kot repek razvoja v Italiji sami, ne pa kot razvojni začetek. Komunizem gre seveda v živo. Avtoritarno stranka, ki ni samo obstala, pač pa doživlja upad, izgublja na dinamičnosti, hitro otrpne in ohromi. Komunisti v Italiji še niso tako daleč, so pa na najboljši poti.

Z ROMANJA V GONARS. Zalostno ogledovanje grobov in razbiranje imen žrtve.

Dežela jezer in gorá

Obiščimo slovensko Koroško! To je klic, ki nam ga pošiljajo bratje iz Korotana. Na izletih in počitnicah spoznajmo zibelko slovenske besede

Obiščimo slovensko Koroško! To je klic, ki nam ga pošiljajo bratje iz Korotana. Predno odidemo na izlet ali počitnice, ogledimo si zibelko slovenske besede.

Koroško imenujejo: deželo jezer in gorá.

V ledeni dobi so se ledeniki s silno težo pomikali z gorá v ravnino. Izorali so globoke brazde. Ko je ledena doba minila, so se ledeniki stajali in ond, kjer so se prej pomikali ledeniki, so nastala jezera.

Največja koroška jezera so: Vrbško jezero pri Celovcu, Osojsko jezero pri Beljaku in Milštatsko jezero pri mestu Spitalu. Vrbško jezero ima 19,5 kv. km površine. V avgustu ima 21,4 stopinje C toplote. Najmlajša letovišča ob Vrbškem jezeru so: Kriva Vrba, Póreče, Vrba, Otok. Prvi tri so na severnem obrežju jezera. Otok — v resnici polotok — pa leži na južnem obrežju. Pred sto leti je bilo vse obrežje Vrbškega jezera še slovensko. Dobro uro hodá severno od Póreča je Blatograd. Ondi je v prvi polovici XIX. stoletja župnikoval Urban Jarnik, zgodovinar. Ugotovil je, da se na Koroškem vsaki sto let premakne narodnostna meja za eno uro hodá proti jugu. Ko je pesnik Prešeren prebival nekaj časa v Celovcu, je obiskal Jarnika v Blatogradu. Blatograd je bil tedaj še slovenski. Poznejši škof Slomšek je kot spiritalist celovškega bogoslovja pridigoval v Blatogradu in bodril ljudi, naj ostanejo zvesti svoji materinski govoric.

Osojsko jezero je za polovico manjše od Vrbškega jezera. Ima 10,6 kv. km površine. Ob jezeru je bil benediktinski samostan. V njem je živel kot »Mutec osojski« poljski kralj Boleslav, ki je lastnorocno v cerkvi v Krakovu ubil škofa Stanislava. Anton Askerc je spenil balado: Mutec osojski. Ob času, ko je živel in delal pokoro v samostanu ob Osojskem jezeru kralj Boleslav, se je govorilo ob bregovih Osojskega jezera še slovenski. Danes se ob bregovih Osojskega jezera ne govori več po slovensko, pač pa še góri na Koroškem, na Osojskih Turah, ki ležijo približno na sredji poti med Vrbškim in Osojskim jezerom.

Zelo lepo je Baško jezero, imenovano po vasi Bače ob jezeru. Ima 2,3 kv. km površine. Sredi jezera je otok s hotelom. Nad jezero se dviguje pripekana skalnata piramida Jeka (2143 m). Jeka je ena najlepših gorá Karavank. Gojenjci ji pravijo Kapa. Tu v bližini Baškega jezera je župnikoval pisatelj Ksaver Meško. Namreč v Mariji na Zilji pri Beljaku. Bače s podružno cerkvijo so tedaj spadale še v župnijo Marija na Zilji. Sem, v Bače, je hodil Meško maševati; hodil je skozi velik gozd; od Marije na Zilji do Bače je eno uro hodá daleč. Bače spadajo zdaj v župnijo Loče pod Karavankami.

Najtoplejšje jezero na Koroškem je Klopinksko jezero v Podjuni. Kakor Baško jezero, leži tudi Klopinksko jezero sredi slovenskega

ozemlja. Klopinksko jezero ima v avgustu 22,3 stopinje C toplote. Površina jezera znaša 1,1 kv. km. Jezero je poleti zelo obiskano.

V slovenski Ziljski dolini leži Preseško jezero; ima 0,5 kv. km površine. Južno od Vrbškega jezera v bližini Hódiš leži Hódiško jezero; ima 1,3 kv. km površine. Tu di Hódiško jezero je obdano od slovenske okolice.

Najvišja gora na Koroškem je Veliki Klek. Doseže skoraj 4000 m višine (3797 m). Tudi tukaj, pod Velikim Klekom, se je nekoč govorilo po slovensko. Vse polno slovenskih krajevskih imen ob rekli: Moell (prejone se je nekoč imenovala: Bela), ki izvira gori pod Velikim Klekom, priča se danes, da so nekoč tukaj živeli Slovenci. Takša imena so: Doellach (Dole), Sagritz (Zagorica), Moertschach (Smerče), Zirknitz-Bach (Cerkniški potok), Kolbnitz (Kolbnica), Pusarnitz (Požarnica), Goerjach (Gorje) itd.

Nad Ziljsko dolino se dviguje Dobrač (2166 m) z dvema cerkvicama na vrhu. Dobrač se je v srednjem veku posul v Ziljsko dolino in je pokopal mnogo vasi pod seboj. Nastalo je jezero, ki je pozneje oteklo, a dolina je ostala močvirnata do današnjega dne.

V Karavankah imamo gore: Jeka, Golica (1836 m), Stol (2238 m), Vertača (2178 m), prelaz Ljubelj (1369 m), Košuta (2136 m), Obir (2142 m), Peca (2126 m). V Peci spi — po pripovedki — kralj Matjaž s svojo vojsko.

Nad Celovsko ravnino se dvigata Magdalenska gora ali Senta Lena (1058 m) in Sveti Kristof nad Krko. Obe gori sta še danes naravna narodna mejnika med nemško in slovensko Koroško. Na obeh gorah sta romarski cerkvi. — Kot zadnje moramo omeniti še Svinjo planino (2081 m) z ogromnimi, lahko nagnjenimi planjavami na vrhu. Na teh planjavah poleti pasejo govedo in konje. Vrh Svinje planine sta dve mični gorski jezerci.

Največji mesti na Koroškem sta Celovec in Beljak. Imata skupaj blizu 100.000 prebivalcev. Celovec sam šteje 64.000 prebivalcev. Beljak je za polovico manjši. Mesta v slovenskem delu dežele so: Veli kovec, Pliberk, Zel. Kapla, Borovlje.

Koliko je Slovencev na Koroškem? Leta 1880 so jih našli 120 tisoč, ali 30 odstotkov deželnega prebivalstva. Niso pa šteli po narodnosti, marveč po občevalnem jeziku. Vsi, ki so navedli kot občevalni jezik slovenski jezik, so bili po narodnosti Slovenci, kajti Nemci na Koroškem, z malimi izjemami, ne govorijo slovenski. Pač pa živi in je živel v mestih mnogih Slovencev, ki ob ljudskih štetjih navajajo kot občevalni jezik nemščino. Tako ni nobenega dvoma, da je bila leta 1880 tretjina deželnega prebivalstva slovenska. Zdjaj šteje Koroška nad 450.000 prebivalcev. Torej bi moralo biti zdaj na Koroškem 150.000 Slovencev. Kolikor jih je manj, toliko se nam jih je ponemčilo. Kajti množijo se

v istem razmerju kakor Nemci.

Uradna štetja pa ne povedo ničesar. Kajti pod označbo: občevalni jezik vsakdo navede, kar hoče. Ker je šola naučila ljudi nemščino in so torej ljudje sposobni, da se v občevanju poslužujejo nemščine, vsakdo lahko brez nadaljnega navede pri ljudskem štetju kot občevalni jezik: nemški jezik. To pa ne pove ničesar. Kaj drugega je bilo še l. 1880, ko ljudje še niso znali nemški. Tedaj sta se občevalni jezik in narodnostni jezik ali materinska govorica še v glavnem skladala. Leta 1870 so uvedli nemško šolo (vsilili so jo), in v teh šolah so se ljudje naučili nemški. Zato zdaj iz označbe: občevalni jezik pri ljudskih štetjih ne moremo sklepati na narodnost prebivalcev. Brez dvoma je še danes po narodnosti na Koroškem 100.000 Slovencev.

Romariji na izletu v Sempetru Slovenov v Benečiji.

Razstava slik in risb mladih

Pod okriljem goriškega Akademskga kluba je bila odprta razstava slik in risb dijakov in dijakinj nižje srednje in strokovne šole s slovenskim učnim jezikom.

Razstavo so slovesno otvorili v soboto popoldne 28. maja v Katoliški knjižarni. Javnosti pa je razstava odprta od 30. maja do 11. junija vsak dan, razen ob nedeljah in praznikih, od 10. do 12. ure in od štirih do šestih popoldne.

Hvalimo prireditelje te pomembne razstave in seveda tudi mlade razstavljavce, ki kažejo lepe zmožnosti in dajejo upati dobrega uspeha v bodočnosti.

Vsa razstavljena dela so čedna in pomembna, kar priča, da imamo mlada talenta tudi za slike in risbe, kar naša javnost zelo razveseljuje. Slovenci, očetje in matere, le oglejte si razstavo, pa se boste prepričali, da svojih otrok ne pošiljate v šolo zaman!

Nagrajeni so bili tile učenci:

I. nagrada (ex aequo): CEJ JOZEF (III. g.) za »Pogled preko

Potvarjanje resnice

V nedeljo 22. maja so vodstva Kmetijskih delavskih zvez iz Dobrodo, Sovodenj in Stevrtana pridelali romanje v gonars in potvarili v Slovensko Benečijo, kjer so se izletniki ustavili in nemoteno peli slovenske narodne pesmi. Tudi v Benečanu pri Gorici jih nince zaradi slovenskega petja ni motil. Nasprotno, povsod so Furlani, pa tudi slovenski domačini v Sempetru Slovenov spoštljivo poslušali naše narodne pesmi.

Tem romarjem in izletnikom se ni pripetilo nikjer nič zalega!

V Sempetru Slovenov pa so se ti naši romarji — izletniki srečali s tržaško skupino izletnikov tamkajšnjega Planinskega društva. Tudi ti so bili v Sempetru Slovenov sredi trga in veselo ter glasno vriskali, peli slovenske pesmi in tudi plesali. Nihče jih ni motil, in domačini, Slovenci in Furlani, ali pa tudi kak Italijan so mirno prisostvovali veselemu razpoloženju tržaških izletnikov. Z njimi je bil g. Kont, eden od beneškega odbora, ki izdaja »Matajuro«. Z njim so se izletniki KDZ tudi kratko pogovorili.

Karabinjerji so krožili po trgu in niso nikogar od dveh skupin izletnikov motili. Povsod v gostilnah in kavarnah so natakaje in natakaje izletniki nagovorili slovenski in prejeli prijazen slovenski odgovor, kar jim je posebno dobro delo.

Zato so z začudenjem čitali v listih »Piccolo« in »Messaggero Veneto« od 27. maja, da je ljudstvo v Ceplietišču z vilami in žvižganjem napadilo tržaške izletnike, ker so se drznili »peti slovenske pesmi, vzklíkati Jugoslaviji in tudi poskusiti nekako govoranco sredi vasi! Karabinjerji pa da so ugotovili prekršek, češ da tržaška koteria ni imela dovoljenja do Ceplietišča.

Vsega tega tržaški izletniki niso pravili, in verjamemo, da je poročilo, ki sta ga dala »Piccolo« in »Messaggero Veneto« gola zlonamerja izmišljotina! »Prim. dnevnika« je o zadevi dal svoje poročilo, iz katerega izhaja, da se domače slovensko ljudstvo ni nikjer uprlo slovenski pesmi in govoric. Le eden ali dva neduta sovražnika Slovencev sta skušala izletnike motiti, vendar brez uspeha!

Zdi se nam, da bi pripadeti tržaški izletniki morali zahtevati, naj »Piccolo« in »Messaggero Veneto« objavita točno pojasnilo o zadevi, da ne bo italijanska javnost o zadevi slabo poučena, ker menimo, da je obema italijanskima dnevnika ravno na tem, da svojo javnost pitata z lažmi, ki naj bi sejele mržnjo proti Slovincem in narbu na našo koroze.

Pri rdečenju zgodnje koroze pustimo po pet do šest stebel na kvadratni meter; pri pozni pa po štiri do pet stebel.

pačno prikazovale pravo in resnično razpoloženje Slovencev ob Nadiži, kar se tiče narodnosti in narodne zavednosti.

Tiste naše brate, lahko mirne vesti rečemo, laški šovinisti in laški tisk, kot sta »Piccolo« in »Messaggero Veneto«, tudi ob tej priliki pokazala, na eni strani prikazujejo kot razpoložene proti Slovincem, na drugi pa jih, kar se slovenstva tiče, stalno ustrahujejo!

Neumestne pritožbe časnikarja Emanuellija

Turinska »La nuova Stampa« št. 124 od 26. maja t.l. objavlja članek časnikarja Enrica Emanuellija, v katerem se pritožuje zoper jugoslovanski nacionalizem, ki briše laška imena ulic na Reki in jih zamenjuje a hrvatskimi.

Pisec meni, da je tako početje prežeto z nacionalistično mržnjo in, seveda, grešno.

Enrico Emanuelli spada med »tiste italijanske časnikarje, ki so tako prežeti nacionalističnega duha in nepravilni, da se pritožujejo proti nam Slovincem zaradi stvari, ki so jih sami prvi zagrešili!«

Reka je bila od nekdaj hrvatsko mesto in Italijani so se tja naselili kot tujci, pa vendar niso pod italijansko suvereniteto nikoli niti eni sami ulici dali hrvatskega imena. V Trstu in Gorici ostro napadajo naše svetovalce, ko ti zahtevajo slovensko imenovanje vsaj nekaterih ulic. V Nabrežini so ukazali slovenski napis takoj odpraviti. Po naših občinah na Goriškem, kot na primer v Sovodnjah, tudi moramo trpeti samo laško imenovanje ulic.

Nič čudnega torej, če Hrvatje na Reki popravljajo grehe, ki jih je italijanska uprava tam pustila!

NATEČAJ

Goriško županstvo razpisuje natečaj za službo namestnika glavnega računovodje. Prijavitelj se je treba do 12. julija t.l. opoldne. Pogoj so razglašeni na občinski deski.

GOSPODARSTVO

NA NJIVI

V tem času lahko že oplejamo koroze in jo očistimo trave. Ko doseže višino 30 cm, jo osujemo, pred tem pa potrosimo 25 do 30 kg amoniakovega nitrata na vsakih 1000 kv. metrov površine, in sicer vzdolž koročnih vrst.

Amoniakov nitrat je priporočljiv, ker učinkuje postopoma dobro na našo koroze.

Pri rdečenju zgodnje koroze pustimo po pet do šest stebel na kvadratni meter; pri pozni pa po štiri do pet stebel.

NA DETELJISCU IN NA TRAVNIKU

Zdaj je že skrajni čas, da pokosimo deteljo. Travnike pa pokosimo, ko bo trava v polnem cvetenju, na vsak način raje prej, nego pozneje, ker trava v cvetenju vsebuje največ hranljivih snovi.

Seno spravljamo, ko je popolnoma posušeno, to je kadar se lomi in prijetno diši. Detelje pa ne smemo preveč posušiti, ker sicer izgubi preveč listja in s tem dosti hranljivih snovi.

Ce smo kljub temu prisiljeni še ne dobro posušeno seno spraviti, moramo po njem pri razkladanju med plasti potrositi živinsko sol, povprečno po 1 kg na 3 kvintale sena; pri tem seno dobro stlačiti, sol namreč popije vlago, seno razkuži in ga na ta način ohrani za dobro krmo.

Po pokosenem travniku in deteljišču je dobro potrositi 10 do 15 kg apnenega nitrata na 1000 kv. metrov površine, da na ta način pospešimo novo rašo.

V VINOGRADU

Kdor vinograde ni še oboral ali okopal, naj to stori nemudoma. Travo med trtami mora pokositi in zaorati, ker bo služila kot gnojilo.

Trte pa lahko tudi še sedaj gnojimo, kot smo o tem že pisali.

Pri škropljenju pazimo, da imamo škroplilnice dobre in z močnim pritiskom. Luknja na špricu bodi majhna, da meče škropivo na trte v podobi megle. Špric držimo nekoliko oddaljen od trte, da se škropivo ne zalije in odkaplja.

Škropiti moramo tudi v notranjosti trte, kar dosežemo prav s tem, da držimo špric nekoliko oddaljen.

Razume se, da mokrih trt ne smemo škropiti!

Trte, stare komaj eno do tri let, ne smemo čistiti in preščiipavati, ker jih sicer šibimo. Škropimo pa jih kot vse druge.

Pobeljeni grobovi

(Nadaljevanje s 1. strani)

vica, temveč senzacija. Ugotovili bi le, da je za vse zvedela policija in da je začela sodna preiskava. Glavni krivec se je znašel v zaporu, prav tako je bil znan njegov prijatelj, iskali so še neko gospo »Anja«, odlično damo, ki si je perverzno privoščila mlado dekletce. Stiska je bila velika. Grozil je velik skandal. Eden iz najetega krdeča odvetnikov pa je le našel rešitev.

Zakon pravi: Če krivec seksualnega kaznivnega dejanja poroči svoja žrtev, potem je krivda izbrisana tako zanj, kot za vse, ki so bili pri tem soudeleženi. In glej: državni pravdnik ni imel nobene besede proti temu, da so se uradno izdala vsa dovoljenja, ki so potrebna za poroko s tako mlado nevesto, čeprav je bilo očitno in celo posebej dogovorjeno, da je vse samo manevar, da se obide pravico. Komaj je bil končan poročni obred, že so odvetniki staknili glave in iščejo ali ne bi našli še kakšen tehtnejši razlog, ki bi zdaj pripeljal do ločitve tega samo iz strahu pred sodiščem sklenjenega zakona.

Kje pa smo vendar, se vprašuje povprečen človek, ki mu paragrafi še niso zmedli vesti in razuma. Tako se torej poravnava račune z moralo in poštenjem? Čas bi že bil, da se temu enkrat stopi na prste. To, kar se je dogodilo v tem primeru, je res pravo norčevanje iz zakonov in predstavljaja, sicer ne formalni, paragrafski, toda dejanski pravi moralni atentat na osnovne temelje reda in vesti urejene človeške družbe. Družbe, v kateri živimo tudi mi in nam zaradi tega ne more biti vseeno, kakšna je.

Koliko dolgočasja prenese človek?

Na nekem ameriškem vseučilišču se je raznesel glas, da lahko ob počitnicah vsak dijak zasluži po dvajset dolarjev dnevno in mu za to ni treba drugega, kakor da se vleže v posteljo in ostane tam kolikor časa hoče. Stevilni visokošolci, ki bi se radi odpočili med počitnicami in pri tem se zaslužili po kakih 600 dolarjev, so se seveda radi prijavili. Posebna komisija jih je izbrala 46. Vendar samo eden je vzdržal dalje od pet dni. Večina je »službo« odpravila že po 72 urah. Ko so enega izmed prijavljenih vprašali, če bi poizkusil ponoviti, je dejal: »Ne, niti po 100 dolarjev na dan!«

Kaj so nameravali s temi človeškimi poizkusnimi kuncji? Preiskavali so hoteli vpliv dolgočasja na človeka. Mož, ki je poizkuse organiziral, je namreč trdil, da je dolgočasje nekaj znanstveno dokazan pojav. Je to prof. D. O. Hebb, ravnatelj psihološkega oddelka vseučilišča McGill. »Do sedaj« je dejal, »so psihologi dolgočasje, ali zanimali ali pa obravnavali ta pojav kot nekaj čisto drugega. Naša preiskava pa je ugotovila, da je dolgočasje bolezen.«

Naveličani lahkega zaslužka

Zakaj so se dijaki pri teh poizkusih že po razmeroma kratkem času naveličali tako lahkega zaslužka? Deloma zato, ker so pri odprtih očeh in popolni zavesti pričeli opaziti stvari, ki jih ni bilo. Take vizije so doslej opazili le pri duševno obolenih ljudeh in pri tistih, ki so bili pod vplivom mamil. Dijaki so med poizkusom lišali čute, ki jih ni bilo in celo utili neobstoječe stvari. Pri tem se je njihovo duševno razpoloženje stopnjevalo od največje razigranosti do največje pobotosti, samopomilovanja, prestrašenosti in jeze.

Poizkusi so bili tako urejeni, da so znanstveniki lahko ugotovili nove pojave in možnanskem procesu ljudi, ki se dolgočasijo. Dolgočasje povzroča nepaznjo pri delu, nas navdaja z nezadovoljstvom in dovađa do številnih tragedij pri prometnih in obratnih nesrečah. Zakaj nastajajo letalske nesreče pri najlepšem vremenu in pod vodstvom zelo izkušenih pilotov? Zakaj nadzoranci kar naenkrat spregleda pomanjkljivo delo, medtem ko je bil pred tem ves dan naravnost pedantično natančen? Zakaj vozi znameniti dirkač svoje vozilo na sto in sto kilometrov zanesljivo in varno in nenadoma udari ob zaprti železniške zapornice, ker se je želel izogniti živali, ki je sploh ni bilo na cesti? Zakaj neka strupenja piska po številnih pismih brez

OD TU IN TAM

Triletni deček Peter Wrigley iz Bramleya (Anglija) je zletel s postelje in si pri tem polomil vse zobe. Na državne stroške so mu izdelali umetno zobovje, ki ga bo nosil dokler mu ne zrastejo drugi zobje.

Eden važnih udeležencev filmskega festivala v Cannes-u je prišel na slavnostno večerjo v smokingu iz križastega škotskega blaga. Sedaj si ustvarjalci moške mode belijo glave, ali ne bi kazalo takim oblačilom podeliti salonsko sposobnost.

Tudi Kremelj je pred kratkim nastopil pri Vatikanu kot kupec. Komunistični zastopnik Kremelj so namreč kupili en izvod knjige »Atlas redkih kovin. To knjigo je založil Vatikan in vsebuje rezultate podrobnih preučevanj, ki jih je vodil papeški observatorij.

POD ČRTO

B I K

Vse se ga je balo. Nekdo je nekoč skrivoma izbleknil in že se ga je v vasi prijel vzdevek: bik. Od tistega časa dalje, ko je koma; dvajsetletni z enim udarcem s pesti podrl na tla razjarjenega vola, je njegov sloves prodir v sosedne kraške vasi. Bil je priden in delaven fant, nobenega dela se ni straval. Kmečki delavec, delal je v kmetijah, nakladal hlode na postaji in odhajal v gozdove na Tirolsko in Korosko. Kljub temu, da je garal rano ob rami z delavci prijatelji, vendar prav do srca mu ni mogel nihče. Silna moč njegovega telesa je vzbujala med sosedstvi strah in odtujenost. Morda je celo sam trpel nad tem samozaprtem, kajti bil je bister in občutljiv. Nikoli pa ni govoril o svoji osamelosti.

Ko mu je bilo štiriindvajset let, je Urban spoznal Urško. To se je zgodilo nekega večera pred vasjo. Urban je sam sedel na zidu ob poti in opazoval sonce, ki se je spajalo v morje. Urška pa se je vračala domov s šestimi kozami, ki

jih je imela na paši. Prihajala je z zibajočo se hojo, vitka in nežna. Na križišču se je za hip ustavila, da bi zavrnila kozo, ki je silila v njivo. Tako sta se Urban in Urška srečala z očmi. Resno in tiho sta se pogledala. Od tega dne dalje je Urban poznal Urško.

Od tega časa dalje se je pričela Urbanova narava čudno spreminjati. Postal je prepirljiv in bojačljivejši ter pričel popivati. Vedno pogosteje je pohajal po gostilnah in postal strah in trepet vaščanov. Živinskega mešetarja iz mesta, ki se mu je postavljal po robu, je skozi okrajano okno zagnal na cesto. Pogostokrat se je dogajalo, da je ob policijski uri vse goste nagnal iz gostilniške sobe s stolico v rokah. Neke nedelje so se vaški fantje dogovorili, da z njim obračunajo. Čakali so ga pred gostilno. Prišel je z narahlo povešenimi težkimi rameni, s sklonjeno glavo in s trdimi koraki kot resnični bik. Fantje so ga prišli za besedo in strupene zbadljivke so letele z vseh strani. Ostal je na mestu in zdelo se je, da jih začetu sploh ne posluša. Nenadoma pa je dvignil glavo, kakor da se je pravkar zbudil.

dobre volje, drugi so postajali že nemirni in svoji motranosti. Pripovedovali so nadalje, da so hoteli ponavljati stvarino; da bi premagali dolgočasje, pa so se le zelo težko koncentrirali. Ze kmalu pa so prekinili vsako zapovrstno misel in se vdajali sanjarjenju. Od časa do časa so tudi zgolj zehali.

Halucinacije so se pojavile navadno po prvih dvanajstih urah. Pred očmi so se vrstile najrazličnejše scene mirnega podeželskega življenja, ki se je spreminjalo v družbo najraznovrstnejših prazgodovinskih živali. Nato so se nenadoma prerivali po tropskih gozdovih.

Po 12, 24 in 48 urah so morali poročati o lastnih vtisih. Njihovi referati pa so bili čedalje ubožnejši, česar sami niti opazili niso. Po pravilu jih je obhajalo čustvo, da bodo vse dobro opravili, približno tako, kakor misli pišane ob avtomobilskem volanu. Mnogi so zahtevali, da bi jih večkrat izprašali in ne samo ob določenih urah. S tem so hoteli prekiniti dolgočasje.

Dolgočasje - bolezen

Ti poizkusi so potekali v resnici v okoliščinah, ki jih tudi najbolj zoprno delo v taki obliki ne nudi, vendar pa so dokazali, da je dolgočasje v resnici bolezen.

Človek se stvarjem lahko tako

V ZSSR je šport državna služba

V zadnjih dveh letih so sovjetski športniki odnesli Američanom prvenstvo in dviganju uteži, Norvežanom naslov prvaka v teku po ledu in Kanadčanom prvenstvo v hokeju na ledu. Pri evropskih tekmovalnih v lahki atletiki so Sovjeti s svojimi pripravniki v Bernu odnesli 26 od 35 prvih mest.

Leta 1952 so se Sovjeti prvič udeležili olimpijade. Prejeli so 63 medalj in so jih športniki Združenih držav le za malenkost prehiteli. Sedaj naglašajo, da bodo Američane na olimpiadi leta 1956 v Melbourne-u zanesljivo potolkli.

Sovjetija se je v neverjetno kratkem času zrinila na konico svetovnega športa. Tudi šport je v Sovjetiji državna služba. Spada v propagandni stroj svetovne komunistične agitacije. Pred letom dni je napisala »Pravda«: »KP in sovjetska vlada smatra šport kot eno izmed najvažnejših sredstev komunistične vzgoje. Za zdravstvo in telesno kulturo je v sedanjem državnem preračunu na razpolago 29 milijard rubljev. V zadnjih petih letih se je število športnikov v državi podvojilo. Športniki so 2200-krat izboljšali sovjetske rekorde in 209-krat dosegli svetovne rekorde.«

V tem času obiskuje 120.000 izbranih učencev, 800 otroških športnih šol. Tudi izven teh šol je še polno mladih športnikov. Samo športna društva kolhozov štejejo nekaj milijonov članov. Največji športni zvezi sta »Dinamo«, ki je priključena MVD (tajni policiji), in »Spartak«. Obe zvezi prejmeta največjo državno podporo. »Dinamo« pripada največji stadion v Moskvi s 70.000 sedeži. Poleg tega pa še večalni stadion in cela vrsta nogometnih igrišč, kopališč, telovadnic, bolnišnic, kinematografov in restavracij.

V Moskvi, Leningradu in nadaljnjih devetih mestih obstojajo športne visoke šole. Država vzdržuje 39 mestnih strokovne šole za telesno vzgojo in razpolaga s številnimi znanstvenimi inštituti. Država je zgradila 1200 stadionov, 55.000 nogometnih igrišč, telovadnic, pla-

prilagodil, da jih naš duh sploh več ne registrira. Ljudje, ki stanujejo ob železniških progah, ne slišijo več mimo dirajočih vlakov. Delavec ne sliši enakomernega šumenja strojev, pač pa postane takoj pozoren, če je šum drugačen ali če se stroj ustavi.

Tudi najbolj inteligentni ljudje počenljajo iz dolgočasja neumnosti. Previdni ljudje se dolgočasja izogibajo. Avtomobilist, ki vozi ure in ure po njemu dobro znani cesti, pritisne nenadoma na plin in poskuša za vsako ceno prehiteti vozilo pred seboj. Končno se znajde v bolnišnici. Pilot, ki ure in ure opazuje radarsko ploščo, doseže končno točko, ko na radarju sploh ničesar več ne vidi, dokler njegovo letalo ne zadene ob hrib.

V našem mehaniziranem stoletju se le redki izognejo dolgočasju. Pravila človekove skrbi na minimum. Mešanju v Ameriki ni treba nakladati drv v peč, mu ni treba vključiti luči itd. Vedno manj priročnosti potrebujemo v vsakdanjem življenju. V tovarnah zadostuje, da surovino pripeljemo do stroja, in ta poskrbi za vse ostalo. Delavec, ki dela po tovarnah, ki robot, največ trpi na dolgočasju. S civilizacijo bo treba pobijati tudi dolgočasje. Morda je današnje življenje čedalje manj kratkočasno, kljub razvedrilom, ki jih preteklost ni poznala.

valnih kopališč in smučarskih šol. Prav sedaj gradijo v Moskvi največji stadion za 100.000 sedežev.

Država dobavlja športnikom vse opremo in plačuje trenilce. Kdor pri važnejšem športnem dogodku zmaga, ga odklikuje z naslovom »športni mojster«. Kdor večkrat zaporedoma zmaga, postane »zslužni športni mojster in prejema dosmrtno rento. Športniki, ki se dobro izkažejo, prejema denarne nagrade in dobra nameščenja. Najboljšim podelijo visoke vojaške čine in prejema nagrade, ki so pogostokrat večje od plače. Oporečni so delavnih norm, prejema najdobjeje stanovanja, povečane obroke živin in ostalih potrebščin ter so deležni raznih drugih prednosti. Športniki so v Sovjetiji posebna kasta.

Komunistične športnike spreminjajo sistematično v športne stroje. Sovjetske zmage so vedno rezultat »socialističnega treninga«. Sovjetski športnik ne preteče 100-metrsko progo v 10,4 sekundah zaradi športnega samozadovoljstva, pač pa zato, da bo »očetnjavo branil proti vsakemu sovražniku, ki ogroža mirno in ustvarjalno delo sovjetskega ljudstva. Ob porazih pada krivda na »nezadostno ideološko šolanje«.

Na Zahodu se še vedno najdejo lahkoverni ljudje, ki smatrajo, da je šport po vseh državah nepolitična ustanova. Dejstva pa govori o drugače. Sovjeti so šport skovali v izredno učinkovito »orožje« v svojem večerjanskem boju za »mirno sožitje«, oziroma pri današnjih prizadevanjih po »nevtralizaciji« sosedov.

Pri obiskih na Zahodu sovjetske športnike strogo stražijo. Ni jim dovoljeno, da bi se prosto razgledovali s tujci. Moštva spremljajo funkcijari tajne policije in politični uradniki. Pod takimi okoliščinami je razumljivo, da mora sovjetski športnik iztisniti iz sebe vse. Njegov obstoj je neprestana akrobacija na konici noža. Iz mreže se nihče ne izmota. Kdor politično zapade nemilosti ali popusti v svoji formi, je končan. Takoj izgubi

se veselo zasmehal sreči svojih roditeljev.

Nekega dne pa je prišel zopet v vas mestni mesar. Urban mu je prodal tele, in seveda so »mloke« zalili v vaški gostilni. Tam je bilo zbranih že nekaj vaščanov, ki so Urbana veseljem pozdravili. Hvalili so njegovo moč pred mesarjem, in Urban je pil več, kakor pa je bilo prav.

Tudi pri ostalih mizah so se pogovarjali o Urbanu. Nekdo si ga je izposodil. Na ušesa so Urbanu prihajale besede, v katerih ni manjkalo dobrohotnih zbadljivk. Njegovo tenkočutno uho pa je iz teh besed izluščilo zasmeh in žalitev. Zopet je pil. Eden izmed kmetov mu je zaklical: »Urban, kako pa je z »mularji«?« — mislil je pri tem na Urbanovo svinjo. Urban ga je pogledal in dejal: »Brigaj se za svoje stvari!« — »No, no,« je meklil kmet.

Tedaj je Urban vsal, kakor da ga je pičil modras. Nekdanji ogenj se mu je zažlel v očeh. Se sam ni vedel, kako je prišlo do tega, stolica se je preklala na dvoje in zletela v kot. Nameril se je naravnost proti tistemu, ki se ga je

Z jadrnico v Avstralijo

V teh dneh, ko je toliko Tržačanov našlo novo domovino na oddaljeni celini, ko se solze odhajajočih in solze poslavljajočih se niso posušile in ko mnogi hitijo s pakiranjem kovčkov, se mladi Tirolci odpravljajo v Avstralijo z lastno barko.

Jožef Albrecht je star 37 let in je doma s Tirolskega. Prve dni je prispela njegova jadrnica, ki si jo je sam zgradil, v beneško pristanišče. Vsa Tirolska govori in piše o drzni podjetnosti tekstilnega delavca in o njegovem načrtu.

Kapitan Albrecht je trezen in preudaren človek. Med vojno je služil pri letalcih in se izuril v radijski službi. Ko mu je pred leti prvič prišla v spomin možnost pu stovlševine po morju, se je najprej obrnil za nasvet do nekega osivelega upokojenega pomorskega Benetkah, kasneje pa se je posvetoval s različnimi ladjedelskimi strokovnjaki. Ko je imel celotni načrt izdelan, se je lotil dela. Nabavil si je deset kubičnih metrov raznovrstnega lesa in pričel z gradnjo svoje »Hertke«. Ta meri v dolžino 10 metrov, široka je 3 metre in v globino sega 1,85 m. Zelezobetonsko korito tehta 3100 kg. Jadrnica ima dva jambora po 12,30 metrov in 8 metrov. Površina jadrnega platna meri skupno 89 kv. metrov. Albrecht je jadrnico zgradil 3 leta in ji posvetil 2800 delovnih ur.

ve privilegije in vse se ga izogibje kot »socialističnega faliranca«.

Sovjetski športniki so užajeni če človek podvomi v njihovo amaterstvo. Vladimir Savdunin, slovit tekač nogometnega kluba »Dinamo«, zasluži kot mehanik po 1000 rubljev mesečno. Plačo vede tudi kadar je na potovanjih. Posejude lastno hišico v predmestju, prejema visoke premije in je po pol leta na športnem dopustu. Kljub temu zatrjuje, da je amater. Stockholmsko časopisje je pred časom poročalo, da je moštvo hokeja na ledu prejelo po 5000 rubljev na moža in zato so listi zahtevali preiskavo o amaterstvu tega moštva po Mednarodnem olimpijskem odboru.

Pod takimi pogoji bodo zahoda športni amaterji v Melbourne-u tekmovali pravzaprav s poklenimi mi akrobati.

Barry Conners: ROXI

Ze pred časom smo obljubili poročilo o letošnjih odrskih nastopih dijakov drugega klasičnega liceja iz Trsta. Medtem so nastopili že v raznih vaseh našega podeželja in tudi v tržaškem Avditoriju.

Letos so si študentje izbrali lahkonjo in veselo igrano Američana Connera: »ROXI«. Dasi je igra sama na sebi preprosta, je bilo potrebno znane spretnosti za dovolj plastičen prikaz karakteristnih posebnosti oseb, ki v igri nastopajo. Uspelo jim je to v tolikšni meri, da smo jih bili resnično veseli. Njihov razrednik in režiser prof. Jože Peterlin jih je vestno in nemožno pripravil za ta nastop in v prvi vrsti gre prav njemu zasluža, da so mladi igralci doživeli povsod tako velik uspeh.

Kar pa je dalo njihovu igranju poseben čar, je bila ona mladostna sila, ki je kar vela z odra in kateri se ni mogel ustavljati nihče. Od kake tipično diletske nerodnosti pa do kukanja v dvo-

drznil nagovoriti. Prijel ga je za ovratnik suknjica in ga zagnal na sredno gostilniško sobo. Tedaj je tudi že dvignil desno pest, da bi pomel z ostalimi. Kmetje so se ogorčeno dvignili s stolic in se dregnili proti Urbanu.

V tistem trenutku je padla majhna, ozka senca skozi gostilniška vrata in droban, čest glasek je zaklical v sobo: »Oče!«

Bik je spustil desnico. Vneto so mtele drobne nožice čez prag v sobo. Nato je Urban občutil, da se ga je nekaj oprijelo za hlače. Obenem pa je vsa jeza izginila iz srca; njegov obraz se je razjasnil in njegove oči so se raztegnile v nasmeh. Cutil je, da ga nekaj trdovratno vleče proti vratom. »Pojdi te domov, oče!« je ukazoval glasek.

Tedaj se je Urban glasil in preteče zasmehal, vzel malega sitneža v naročje in odhajal k vratom. Na vratih se je obrnil in pokimal kmetom, ki so z odprtimi usti stali ob mizah. »Zbogom, ljudje!«

Cez nekaj časa so gostje v gostilni poslušali skozi okno tanki glasek fantička in globok, godrnjav, zdi bas bika: pogovarjala sta se.

»Herta« je tako naziv jadrnice, kakor tudi ime kapitanove žene. Ta nad pustolovščino svojega moža ni preveč navdušena. Predvsem ni večja plavalnica. Ima tudi dva meplavalec v družini. Osemletni Hansjoerg je prav toliko star kot očetov jadrni načrt. Dveletna Renata pozna jadralno prav tako kot oče. Zakon pa zahteva, da žena sledi možu, celo čez oceane.

»Herta« pa ni prepričana sama sebi in burji. Pomožni motor 19 konjskih sil bo imel na vožnji — po mnenju kapitana — dovolj dela. Tudi navigacijski instrumenti so na jadralni: kompas, smerni trikotnik in butara pomorskih zemljevidov. »Sektanta ne potrebujem, ker bom uporabljal radijsko navigacijo«, zatrjuje Albrecht, nekdanji radiotelegrafist.

Posadka jadrnice šteje osem oseb. Poveljnik je seveda sam graditelj. Ta je kapitan, krmilar in družinski poglavar obenem. Poleg njegove žene in dveh otrok sta se na krov vkrcala še dva tirolska fant in zakonska dvojica. Eden izmed osmerke se bo zopet vrnil na Tirolsko, ostali so izseljenci.

Prvotno je jadrnica nameravala obdajati zemeljsko kroglo v vzhodni smeri, skozi Sueški prekop. Ker pa v tem času pihajo v Indijemskem oceanu za jadrnanje neugodni vetrovi, bo ali pa je že usmerila jadrnica svojo pot proti zahodu, skozi Gibraltarski preliv. Od Karibskega morja se bo zadrnica spustila skozi Panamski prekop proti otokom Galapagos. Od tam bodo Tirolci usmerili svojo »Herto« po poti Kon-Tiki proti Južnomorskemu otočju proti Avstraliji in pristali v Sydneyu.

Morska pot meri 26.700 kilometrov. Pogumni Tirolci računajo, da bodo na poti štiri do pet mesecev. S hrano »Kon-Tika« so se preskrbeli za šest mesecev. Sveže meso, zelenjavo, sadje in vodo bodo dopolnjevali od luke do luke. Za morske ribe hribovci niso preveč navdušeni, vendar si bodo verjetno na malem petrolejskem štedilniku spekli tudi po kako ribo.

Delo jim je — tako so pripovedovali — v Avstraliji zagotovljeno.

Prepričani smo, da bodo listi o tem zanimivem podvigu v bodoče še kaj pisali. Z zanimanjem bomo sledili tem držnim pomorsčakom, diletantom na njihovi poti proti daljni celini. Pravijo, da tistemu, ki si nekaj trdno zabije v glavo, uspe vse, česar se loti. Zato bi res iz srca želeli, da bi jim bila sreča naklonjena.

F --- č, Benetke

rano skozi že stare ali pa za to priliko narejene luknjice na odrskem zastoru — vse je dalo prireditvi nadvse priklupni pečat. Ogledmo si zdaj posamezne osebe.

Franc Mijac je dobro pogodil potrežljivega in ob koncu tudi nadvse odočnega moža in očeta.

Prav tako se je Breda Bekarjeva z vso skrbnostjo živela v vlogo starejše hčerke Grace. Vso svojeglavost in prav originalno logiko tega lika je Bekarjeva podala res ljubko.

Njenemu zaročencu Vlado je dal prirečevalno barvitost Blavko Dramec, ki je s svojo simpatično okornostjo nakazal dobrodušnega flegmatika, ki ga pa potrpljenje včasih le mine.

Marijan Slokar je s prikupno igrjo odigral vlogo nesrečnega, z na koncu presrečnega zaljubljenega fanta Tonyja. Premišljeno in gladko je obvladal svojo nalogo.

Starega odvetnika pa je Emil Čebić podal z rahlim pretiranjem. Vendar kot svojevrstna zabavna figura tak odvetnik ni izstopal iz celotnega okvira.

Vsi pa so si soglasni v tem, da je igra bila pravo zmagovalstvo v malem za Lauro Dežjotovo in Vojlco Fondovo. Prva je presenetila občinstvo kot dovršen prototip moderne žene srednjih let, ki ji je partija bridgea in plesna prireditve važnejša kot marsikaj drugega. Zlasti pa je bila povsod toplo sprejeta Vojlica Fonda v naslovni vlogi male Roxi. Njena mimika, sproščeno in toplina so občinstvo presegale okvir dilemantskega nastopa.

Ker je to bolj poročilo kot pa resnična ocena, bi hoteli predvsem poudariti važnost, ki jo imajo take prireditve v naših krajih in razmerah. Občinstvo prinašajo poleg razigranega razpoloženja tudi in predvsem užitek nad našo besedo in ponos, igralcem pa samozavest in prijetno dopolnitev že tako intenzivnega dijaškega življenja. Zlasti pa je važno prvo. In naši ljudje so v obilni meri pokazali, da razumejo to svetlo poslanstvo naših dijakov ter da so jim zanj hvaležni. Mi jim pa v imenu vseh želimo, da bi s tem poslanstvom nadaljevali in se izpolnjevali.

S. M.

Tine z Ržišča

TRŽAŠKI PREPIHI

TEL. 90441

CALEA
T R S T
Viale Sonnino, 24

Zalujoči otroci ERNEST, FANI,
RUDOLF, JAKOB (odsoten) in
MARIJA,
brat JERNEJ in ostalo sorodstvo.

ni dobil potrebne večine, bil je na
z večino glasov sprejel drugi pred
log. O zemljišču, ki bi služilo za
gradnjo delavske menze in preno
čišča z vsemi potrebnimi higiensk
mi napravami, bo pa občinski svet